

نظریه‌های فرایند خط‌مشی عمومی

نوشته

پل ای. ساباتیو

برگردان

دکتر حسن دانائی فرد

دانشیار دانشگاه تربیت مدرس

سرشناسه

: ساباتیه، پل ا، ۱۹۴۴ - م.

Sabatier, Paul A

عنوان و نام پدیدآور : نظریه‌های فرایند خط‌مشی عمومی / نوشته [صحیح: ویراستار] پل ای. ساباتیه

: برگردان حسن دانائی فرد.

: تهران: صفار، ۱۳۹۳.

مشخصات نشر

: ۶۰۸ ص: مصور، جدول، نمودار: ۲۴×۱۷ س.م.

مشخصات ظاهری

: 978-964-388-446-8

شابک

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

: عنوان اصلی: Theorirs of the policy process 2nd ed, c2007.

یادداشت

: کتابنامه.

یادداشت

: سیاست‌گذاری.

موضوع

: برنامه‌ریزی سیاسی.

موضوع

: دانائی فرد، حسن، ۱۳۴۸ - مترجم

شناسه افزوده

: ۱۳۹۳ ع/س ۹۷/ H

رده‌بندی کتبخانه

: ۳۳۰/۶

رده‌بندی دی‌سی

شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۲۶۹۷۸

فهرست‌نویسی پیش از انتشار: انتشارات صفار

نام کتاب

: نظریه‌های فرایند خط‌مشی عمومی

نویسنده

: پل ای. ساباتیه

ترجمه

: دکتر حسن دانائی فرد

ویراستار

: سیدحسین کاظمی

طرح جلد

: فرهاد کمالی

لیتوگرافی

: گنج شایگان ① ۵۵۴۰۲۱۸۴

چاپخانه

: گنج شایگان ② ۵۵۴۰۳۴۷۸

شمارگان

: ۱/۱۰۰ نسخه

نوبت چاپ

: دوم- پاییز ۱۳۹۶

قیمت

: ۳۵۰۰۰۰ ریال

ناشر

: انتشارات صفار

مرکز پخش

: خیابان انقلاب- روبروی دبیرخانه دانشگاه تهران- بازارچه کتاب- طبقه همکف

تلفن: ۶۶۴۰۸۴۸۷

خیابان انقلاب- روبروی دبیرخانه دانشگاه تهران- بازارچه کتاب- طبقه زیرین

تلفن: ۶۶۴۹۶۲۹۹

پخش کتاب بینش ① ۶۶۴۹۶۲۹۹

کتابفروشی صفا ② ۶۶۹۷۸۸۴۶

www.saffarpublishing.ir

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۳۸۸-۴۴۶-۸

www.Eshraghi.ir

ISBN 978-964-388-446-8

Email: saffar_publishing@yahoo.com

این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هرکس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر، یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

مدیریت واحد تولید انتشارات صفار: ۰۹۱۲-۱۰۷۳۰۰۳

فهرست مطالب

۱۲	پیشگفتار.....
----	---------------

۱۶	بخش نخست: مقدمه.....
----	----------------------

۱۷	فصل اول: نیاز به نظریه‌های بهتر.....
----	--------------------------------------

۱۷	ساده‌سازی دنیای پیچیده خط‌مشی‌گذاری عمومی.....
----	--

۲۱	استراتژی‌ها برای ساده‌سازی.....
----	---------------------------------

۲۴	چارچوب‌های نظری فرایند خط‌مشی.....
----	------------------------------------

۲۴	رویکرد مرحله‌ای.....
----	----------------------

۲۷	چارچوب‌های نظری نویدبخش‌تر.....
----	---------------------------------

۳۳	نکات جدید در ویرایش جدید.....
----	-------------------------------

۳۶	طرح کتاب.....
----	---------------

۳۸	یادداشت‌ها.....
----	-----------------

۳۸	منابع و مأخذ.....
----	-------------------

۴۶	بخش دوم: دیدگاه‌های بدیل در مورد نقش عقابیت در فرایند خط‌مشی.....
----	---

۴۷	فصل دوم: انتخاب عقلایی نهادی.....
----	-----------------------------------

۴۹	چالش‌ها.....
----	--------------

۵۰	تعاریف مختلف نهادها.....
----	--------------------------

۵۱	نامرئی بودن نهادها.....
----	-------------------------

۵۲	رشته‌های متعدد - زبان‌های متعدد.....
----	--------------------------------------

۵۳	سطوح متعدد تحلیل.....
----	-----------------------

۵۴	روابط هیئت.....
----	-----------------

۵۵	چارچوب‌ها، نظریه‌ها و مدل‌ها.....
----	-----------------------------------

۵۸	چارچوب توسعه و تحلیل نهادی.....
----	---------------------------------

۶۲	تشخیص و تبیین درون عرصه کنش (اقدام).....
----	--

۶۳	موقعیت کنش
۶۴	بازیگر: نظریه‌ها و مدل‌های فرد
۶۹	پیش‌بینی ره‌آوردها درون یک عرصه کنش
۷۱	ارزشیابی ره‌آوردها
۷۵	تبیین: تصور عرصه‌های کنش به عنوان متغیرهای وابسته
۷۶	مفهوم قواعد
۷۹	بیکره‌بندهای قاعده
۸۳	ویژگی‌ها، حالات جهان پیرامون: شرایط فیزیکی و مادی
۸۹	ویژگی‌ها، جامد
۹۰	پیوند دادن عرصه‌های کنش
۹۱	سطوح چندگانه تحلیل
۹۴	استفاده از چارچوب تور و تحلیل نهادی
۱۰۴	ارزیابی ارزش چارچوب توسعه و تحلیل نهادی
۱۰۹	یادداشت‌ها
۱۱۴	منابع و مآخذ
۱۳۱	فصل سوم: چارچوب جریان‌ات چندگانه
۱۳۳	نگاهی اجمالی
۱۳۳	سطح و واحد تحلیل
۱۳۴	ابهام
۱۳۶	نظم زمانی
۱۳۷	پیش‌فرض‌ها
۱۳۹	منطق دستکاری سیاسی
۱۴۲	ویژگی‌های ساختاری
۱۴۳	مسائل
۱۴۵	خط‌مشی‌ها
۱۴۷	سیاست

۱۴۸	پنجره‌های (دریچه‌های) خط‌مشی
۱۴۹	کارآفرینان خط‌مشی
۱۵۰	فراپندها
۱۵۰	توجه
۱۵۴	جستجو
۱۵۵	انتخاب
۱۵۸	محدودیت‌ها
۱۵۹	دغدغه‌های عمومی
۱۶۲	دغدغه‌های ویژه
۱۶۶	دورنماها
۱۶۶	رهنمودهایی برای نظم
۱۶۸	توصیه‌هایی برای پژوهش‌های آتی
۱۷۴	نتیجه‌گیری
۱۷۴	یادداشت‌ها
۱۷۵	منابع و مآخذ
۱۸۳	فصل چهارم: ساخت اجتماعی و طرح خط‌مشی
۱۸۶	شکل‌گیری یک چارچوب ساخت اجتماعی
۱۹۲	قضایای استنتاجی از ساخت اجتماعی گروه‌های هدف
۲۲۴	پیشرفت‌های آینده در چارچوب ساخت اجتماعی
۲۳۶	یادداشت‌ها
۲۳۷	منابع و مآخذ
۲۴۶	بخش سوم: شبکه‌ها و خرده سیستم‌های خط‌مشی: تغییر در گذر زمان
۲۴۷	فصل پنجم: رویکرد شبکه‌ای
۲۵۲	توصیف‌های شبکه‌های خط‌مشی
۲۵۲	شبکه‌های خط‌مشی به عنوان شکل خاص حکمرانی

۲۵۵	گونه‌شناسی‌های ساختار شبکه در یک خرده‌سیستم خط‌مشی
۲۵۹	تحلیل رسمی شبکه
۲۶۲	تعیین‌کننده‌های شبکه‌های خط‌مشی
۲۶۲	بسترهای فراملکی
۲۶۵	بسترهای ملی
۲۷۰	بسترهای قلمرو خاص خط‌مشی
۲۷۵	اثر شبکه‌های خط‌مشی
۲۷۹	نتیجه‌گیری
۲۸۴	منابع و مآخذ
۲۹۳	فصل ششم: نظریه تعادل گسسته
۲۹۶	تعادل گسسته در خط‌مشی تدریجی عمومی
۳۰۰	پردازش سریالی و موازی
۳۰۳	بازخورد مثبت و منفی
۳۰۶	تصاویر ذهنی (از) خط‌مشی
۳۰۹	مبانی عقلانیت محدود و مرکزیت تصمیم‌گیری
۳۱۲	گسست‌ها و ثبات در هزینه‌های عمومی دولت آمریکا
۳۱۶	گسست‌ها در نظریه‌های پیشین بودجه
۳۲۰	توزیع تغییرات بودجه
۳۲۴	چگونه تعادل گسسته، عمومی است؟
۳۲۹	مطالعات تطبیقی کمی پویایی‌های خط‌مشی
۳۳۲	فرضیه عمومی گسست
۳۳۴	پردازش اطلاعات
۳۳۶	نقطه نظرات پایانی
۳۳۹	یادداشت‌ها
۳۴۰	منابع و مآخذ

۳۵۱	فصل هفتم: چارچوب ائتلاف مدافع
۳۵۵	مروری بر چارچوب ائتلاف مدافع (۱۹۹۹)
۳۵۶	شالوده‌ها
۳۵۶	خرده‌سیستم خط‌مشی و عوامل بیرونی
۳۶۹	دو مسیر کلیدی برای تغییر باور خط‌مشی
۳۷۱	اصلاحات مهم در چارچوب ائتلاف مدافع از سال ۱۹۹۹
۳۷۱	ساختارهای فرصت ائتلاف
۳۷۵	گونه‌شناسی منابع ائتلاف
۳۷۹	مسیرهای بدن برای تغییر عمده در خط‌مشی: شوک‌های داخلی
۳۸۱	مسیرهای بدیل برای تغییر عمده در خط‌مشی: توافقات مذاکره شده
۳۸۵	نتیجه‌گیری
۳۹۰	یادداشت‌ها
۳۹۷	منابع و مآخذ

بخش چهارم: چارچوب‌های تطبیقی سیاست‌ها برای مطالعه تعداد زیادی از سیستم‌های سیاسی

۴۰۹	فصل هشتم: مدل‌های نوآوری و اشاعه در پژوهش‌های خط‌مشی
۴۱۳	مدل‌های اشاعه
۴۱۵	مدل تعامل ملی
۴۱۹	مدل‌های اشاعه منطقه‌ای
۴۲۲	مدل‌های رهبر دنباله‌رو
۴۲۳	مدل‌های هم‌شکل‌گرایی
۴۲۴	مدل‌های نفوذ عمودی
۴۲۵	مدل‌های عوامل تعیین‌کننده داخلی
۴۲۶	انتخاب یک متغیر وابسته
۴۳۰	فرضیه‌هایی از مدل‌های عوامل تعیین‌کننده‌های داخلی
۴۳۳	عوامل مؤثر بر انگیزه نوآوری

۴۳۴	موانع نوآوری و منابع موجود برای غلبه بر آن‌ها
۴۳۷	مدل یکپارچه نوآوری دولت ایالتی مبتنی بر عوامل تعیین‌کننده‌های داخلی و پدیده اشاعه
۴۴۱	رویکردهای اولیه به آزمون مدل‌های عوامل تعیین‌کننده داخلی و مدل‌های اشاعه
۴۴۲	آزمون مدل‌های عوامل تعیین‌کننده داخلی
۴۴۴	آزمون مدل تعامل ملی
۴۴۵	آزمون مدل‌های اشاعه منطقه‌ای
	آزمون مدل یکپارچه نوآوری دولت ایالتی با در نظر گرفتن عوامل داخلی و اشاعه با استفاده از
۴۴۶	تحلیل تاریخ رویداد
۴۴۷	مدل تعامل تاریخ رویداد بری و بری (۱۹۹۰)
۴۴۹	پالایش‌های اخیر در بساز تاریخ رویداد نوآوری خط‌مشی ایالت
۴۵۲	نتیجه‌گیری
۴۵۶	یادداشت‌ها
۴۶۱	منابع و مأخذ
۴۷۷	فصل نهم: فرایند خط‌مشی و مطالعات تحقیقی جامع بزرگ
۴۷۹	ظهور حوزه فرعی
۴۸۰	سال نقطه عطف
۴۸۱	بحث سیاست در برابر محیط
۴۸۳	تغییر جهت دهه ۱۹۷۰
۴۸۵	تصویری از رویکرد دی اس اچ (دای - شارکنسکای - هفربرت)
۴۸۹	رویکرد دی اس اچ و دنبال کردن نظریه‌های فرایند خط‌مشی
۴۹۰	رویدادهای خط‌مشی فرایند تغییر خط‌مشی
۴۹۶	توصیف سیستم سیاسی
۵۰۰	نقش عاملیت انسان و کنش استراتژیک
۵۰۰	واحد تحلیل و تبیین‌های فرایند خط‌مشی
۵۰۲	شکست در گنج‌آیندن سطوح چندگانه کنش و قلمرو تعارض
۵۰۵	اطلاعات، ایده‌ها، باورها و علایق

۵۰۵.....	شناسایی علایق.....
۵۰۶.....	نقش اطلاعات و برداشت.....
۵۰۸.....	نقاط قوت رویکرد دی اس اچ.....
۵۱۲.....	آیا مطالعات جامعه بزرگ با یک نظریه معتبر فرایند خط‌مشی ناسازگار است؟.....
۵۱۶.....	یادداشت‌ها.....
۵۲۰.....	منابع و مآخذ.....

بخش پنجم: نتیجه‌گیری..... ۵۲۸

۵۲۹.....	فصل دهم: مقایسه چارچوب‌ها، نظریه‌ها و مدل‌های فرایند خط‌مشی.....
۵۳۱.....	مدل‌ها.....
۵۳۵.....	نظریه‌ها.....
۵۳۶.....	مرزها و قلمرو پژوهش.....
۵۴۱.....	مدل فرد.....
۵۴۶.....	کنش (اقدام) جمعی.....
۵۵۲.....	نهاده‌ها.....
۵۵۹.....	تغییر خط‌مشی.....
۵۶۳.....	چارچوب‌ها.....
۵۶۴.....	انواع نقش آفرینان.....
۵۶۵.....	شکل‌دهی متغیر.....
۵۶۷.....	واحدهای تحلیل.....
۵۶۸.....	سطوح تحلیل.....
۵۷۰.....	نتیجه‌گیری.....
۵۷۴.....	یادداشت‌ها.....
۵۷۵.....	منابع و مآخذ.....
۵۷۷.....	فصل یازدهم: توسعه نظریه خط‌مشی.....
۵۷۸.....	نظریه‌ها، چارچوب‌ها و مدل‌ها.....

۵۸۱	جایگاه فعلی نظریه خط‌مشی
۵۸۳	خاستگاه‌ها و شکل‌گیری نظریه‌ها
۵۸۳	سناریوهای تدوین نظریه
۵۸۷	از چارچوب‌های دامنه‌متوسط تا چارچوب‌ها و یا نظریه‌های وسیع
۵۹۳	هنجارها و مشوق‌های نهادی برای بهبود نظریه
۵۹۳	تأمین مالی
۵۹۴	انتشار آثار
۵۹۵	یادداشت‌ها
۵۹۸	منابع و مآخذ

هر رشته علمی اُبژه مطالعاتی خاص خود را دارد. رشته علمی خط‌مشی‌گذاری عمومی نیز اُبژه مطالعاتی خاصی به نام خط‌مشی عمومی دارد. این حوزه مطالعاتی سابقه چند دهه‌ای در غرب دارد و در ایران دکتر سید مهدی الوانی، استاد شناخته‌شده مدیریت دولتی ایران، بنیان‌گذار این حوزه مطالعاتی است که قریب به سه دهه به تدریس و انتشار آثار علمی در این حوزه اشتغال داشته است. مطالعات ادبیات موجود این رشته نشان می‌دهد که این رشته مطالعاتی از سه حوزه فرعی به نام ۱) فرایند خط‌مشی عمومی، ۲) تحلیل خط‌مشی عمومی و ۳) ارزشیابی خط‌مشی عمومی تشکیل شده است. در دوره‌های دانشگاهی هر کدام از این سه حوزه، متخصصان خاص خود را دارد و همین‌طور سه دوره مجزا در برنامه‌های دکتری و کارشناسی ارشد رشته مدیریت دولتی و به خصوص رشته خط‌مشی‌گذاری عمومی به دانشجویان ارائه می‌شود. سوابق در حوزه نخست، آثار خوبی ارائه داده است. کتاب حاضر به حوزه نخست می‌پردازد. به عبارت دیگر این کتاب چارچوب‌ها، نظریه‌ها و مدل‌های «فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی» را عرضه می‌دارد. این که فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی چگونه رخ می‌دهد، کانون‌تئوریزه کردن این چارچوب‌ها، نظریه‌ها و مدل‌ها است. «برای خوانندگان محترم در سراسر متن با قالب‌هایی مواجه خواهند شد که حوزه عمل خدمت‌گذاری عمومی را نشان می‌دهند. ذکر این نکته حائز اهمیت است که این نظریه‌ها چارچوب‌ها و مدل‌ها، صبغه علمی (اثباتی) دارند، نه هنجاری. یعنی مدعی‌اند خط‌مشی‌گذاری عمومی این‌طور که ما تئوریزه کرده‌ایم عمل می‌کند و ادعا ندارند که این‌گونه خط‌مشی‌گذاری مطلوب و مفید است. اثباتی به معنای آنچه هست نه به معنای صرفاً اثبات‌گرایی، زیرا نظریه‌های تفسیری، انتقادی، فمینیست، پست‌مدرنیست و همانند آن‌ها نیز صبغه اثباتی (به معنای تئوریزه کردن آنچه هست) دارند.

کتاب حاوی یازده فصل است. در فصل یکم ضرورت نیاز به نظریه‌های بهتر برای فهم، مطالعه و کاربرد خط‌مشی‌گذاری عمومی، معیارهای نظریه‌های خوب و توجیه گنجاندن فصول کتاب در مجلد حاضر مورد بحث قرار داده می‌شود. در فصل دوم فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی از قبل چارچوب انتخاب عقلایی نهادی تبیین می‌شود. این فصل مدعی است نهادها (به معنای قواعد غیر رسمی و همین‌طور رسمی در عمل عاملان، که جا افتاده و مرتباً تکرار می‌شود) تبیین‌کننده فعل و انفعالات خط‌مشی‌های عمومی است. این فصل قدری به نظر ثقیل می‌آید، از این رو و شاید بدون مطالعه سایر آثار استروم نهم، برخی از بخش‌های آن دشوار باشد.

فصل سوم تحت عنوان چارچوب جریانات چندگانه کینگدون مدعی است به هم خوردن سه جریان کلیدی (۱) مسائل، (۲) سیاست و (۳) خط‌مشی، در محملی به نام «پنجره خط‌مشی عمومی» و موضوع خط‌مشی عمومی را رقم می‌زند. خاستگاه این چارچوب، نظریه تصمیم‌گیری نظار رباله است. فصل چهارم تحت عنوان «ساخت اجتماعی و طرح خط‌مشی» مدعی است که حکومت با توسل به ساخت اجتماعی واقعیت جامعه‌های هدف (آسیب‌پذیر، محروم، برخوردار، و همانند اینها)، طرح‌های خط‌مشی را تدوین می‌کنند، این طرح‌ها خود مسبب ساخت‌ها، جاودانه‌سازی ساخت‌ها و بعضاً تخریب و دگرگون کردن ساخت‌ها هستند. پس خط‌مشی عمومی در این نگاه نوعی ساخت اجتماعی است و امری عینی و حقیقی نیست.

در فصل پنجم رویکرد شبکه‌ای به خط‌مشی‌گذاری عمومی مطرح می‌شود که مدعی است، خط‌مشی‌های عمومی از تعامل شبکه‌های خط‌مشی‌های عمومی نصیح می‌گیرد. فصل ششم، نظریه تعادل گسسته (یا نقطه‌ای)، مدعی است هم‌زمان ثبات و تغییر را در خط‌مشی‌گذاری عمومی تبیین می‌کند. فصل هفتم به شالوده‌ها، پژوهش‌ها و کاربردهای چارچوب ائتلاف مدافع ساباتیه می‌پردازد. این چارچوب مدعی است محمل شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی، ائتلاف‌ها هستند. در فصل هشتم «نوآوری و مدل‌های اشاعه در پژوهش خط‌مشی»، ادعا می‌شود که رخداد یک خط‌مشی جدید، حاصل پدیده‌ای به نام

اشاعه است. به عبارت دیگر خط‌مشی‌های جدید حاصل آموختن و تقلید کردن از دیگر کشورها، ایالت‌ها و نظایر آن‌ها است. فصل نهم مدل‌های کمی در تبیین خط‌مشی‌گذاری عمومی را در پیش می‌گیرد. «فرایند خط‌مشی و مطالعات تطبیقی آن بزرگ» مدل‌های کمی عرضه شده توسط داوسون و راینسون (۱۹۶۳)، دای (۱۹۶۶)، شارکنسکای (۱۹۷۰) و هفربرت (۱۹۷۴) است. این فصل مدل‌های دی، اس، اچ، تحلیل و خاستگاه‌ها و نقاط ضعف و قوت آن‌ها مورد بحث قرار می‌دهد. در فصل دهم نوعی مقایسه بین چارچوب‌ها، نظریه‌ها و مدل‌ها انجام می‌شود که می‌تواند بسیار آموزنده باشد. در فصل یازدهم دورنمای شکل‌دهی نظریه فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی ترسیم می‌شود که در نسخه ۲۰۱۴ ساباتیه و وایبل برخی از پرسش‌ها در قالب فصولی جدید عرضه شده است*.

این کتاب می‌تواند نظریه‌پردازی در حوزه خط‌مشی‌گذاری عمومی را در دانشجویان این حوزه تقویت و افق‌های نو در این حوزه را به روی آن‌ها بگشاید. تلاش مترجم عرضه متنی روان بوده است ولی فهم متون، بعضاً به ترجمه روان بر نمی‌گردد و به پیشنهاد خوانندگان نیز بستگی دارد. از طرف دیگر چون مترجم متن را تایپ نکرده ممکن است واژه تغییر به تعبیر یا واژه مکملند به مستحکمند یا واژه مهمند به مدفد تبدیل شده باشند که اصلاح شده است ولی چون حجم کتاب زیاد بود امکان جا افتادن اصطلاحات یا سطری یا نصف جمله‌ای وجود دارد اگرچه مترجم و جناب دکتر کاظمی و سرکار خانم دکتر طحیبه عباسی (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران) که از هر دو بزرگوار سپاسگزاری می‌کنم، به دقت آن را مطالعه کرده‌اند. این کتاب در چندین دوره در سطح کارشناسی ارشد و دکتری توسط مترجم تدریس شده است و می‌تواند در این دوره‌ها تدریس شود.

حسن دانائی فرد

تهران - ۹۳/۶/۲۶

* این کتاب توسط مترجم کتاب حاضر در حال ترجمه است (م).